

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 24.11.2022
Published /Yayınlanma 30.12.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Akgün, G. & Okuyucu, G. (2022). Müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıyabilme durumlarının incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(90), 2723-2734.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3412>

Doç. Dr. Günay Akgün
<https://orcid.org/0000-0003-3775-567X>

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğt. Böl, Ankara / TÜRKİYE

Gürkan OKUYUCU
<https://orcid.org/0000-0001-8287-7508>

Yüksek Lisans Mezununu / TÜRKİYE

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MÜZİKSEL İFADE TERİMLERİNİ TANIYABİLME DURUMLARININ İNCELENMESİ¹

ANALYSIS OF MUSIC TEACHER CANDIDATES RECOGNIZING THE TERMS OF MUSICAL EXPRESSIONS

Issue/Sayı: 90

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıyabilme konusundaki başarı düzeylerini incelemektir. Tarama modelindeki bu çalışmada, veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak bir başarı ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen başarı ölçeği, gerekli izinler alındıktan sonra 8 üniversitede, 776 müzik öğretmeni adayına uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, müzik öğretmeni adaylarının genel başarısının yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mezun oldukları lise türlerine göre sınıflandırılan müzik öğretmeni adaylarının müzik alt yapılı liselerden mezun olanların, müzik alt yapısı olmayan liselerden mezun olanlara göre daha başarılı olduğu ve lisans düzeylerine göre sınıflandırılan öğrencilerin her sene gelişim göstererek eğitim süreçlerini sürdürdükleri görülmektedir. Müzik öğretmeni adayları, enstrüman gruplarına göre sınıflandırıldıklarında ise Batı Müziği enstrümanı çalanların Türk Müziği enstrümanı çalan öğrencilere göre daha başarılı oldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müziksel İfade Terimleri, Müzikalite, Müzik eğitimi.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the success level of music teacher candidates in recognizing musical expression terms. In this research in the screening model, as a data collection tool, a success scale was developed by taking expert opinions by the researcher. The developed success scale was applied to 776 music teacher candidates in 8 universities after obtaining the necessary permissions. As a result of the research, it was concluded that the overall success of the music teacher candidates was sufficient. The music teacher candidates were classified according to the types of high schools they graduated from and it was observed that the students who graduated from high schools with music backgrounds are more successful than the others. Also, it's concluded that the students who are classified according to their undergraduate levels continue their education processes by improving each year. When the music teacher candidates were classified according to instrument groups, it was concluded that those who played the Western Music instrument were more successful than the students who played the Turkish Music instrument.

Keywords: Musical Expression Terms, Musicality, Music Education.

¹ Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Doç. Dr. Günay Akgün danışmanlığında öğrenci Gürkan okuyucu tarafından tamamlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sayılılar ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Müzik ilkel insanın doğadaki sesleri taklit etmesiyle başlamış, günümüzdeki halini alana kadar uzun bir süreçten geçmiştir. Müzik, insanın duygu ve düşüncelerinin en etkili ifade biçimidir ve bu ifade dilini etkin kullanabilmek için çeşitli müziksel ifadelerden faydalanılmaktadır. Müziksel ifade terimleri, anlatılmak istenen duygu, düşünce ya da fikri en doğru şekilde karşıya geçirmek için vardır ve müzik dilini konuşurken bu terimleri en doğru şekilde kullanmak gerekmektedir.

Yapılan literatür taramasında, müziksel ifade terimlerinin, müzik eğitimi alan öğrenciler tarafından bilinme düzeylerini inceleyen kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buradan yola çıkılarak araştırmanın problem cümlesi:

‘Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Müziksel İfade Terimlerini Tanıyabilme Durumları Nasıldır?’ olarak belirlenmiştir.

1.2. Alt Problemler

Bu çalışmanın problem durumuna çözüm üretebilmek için aşağıdaki alt problem ifadeleri geliştirilmiştir;

1. Müzik öğretmeni adayları müziksel ifade terimlerini tanıma konusunda hangi seviyededir?
2. Enstrüman gruplarına göre sınıflandırılan müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma düzeyleri ne kadar farklılık gösterir?
3. Lisans düzeylerine göre sınıflandırılan müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma düzeyleri ne kadar farklılık gösterir?
4. Mezun oldukları lise türüne göre müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma düzeyleri ne kadar farklılık gösterir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı;

Müzik öğretmeni adaylarının, müziksel ifade terimlerini tanıyabilme durumlarının (uygulanan başarı testi ile istatistiksel analizi yapılarak) hangi seviyede olduğunun tespit edilmesi ve alt problemlerde belirlenen değişkenlere göre ne tür farklılıklar gösterdiğinin belirlenmesidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın;

- Müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıyabilme konusundaki yeterliliklerinin tespiti,
- Müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıyabilmesinin mesleki kazanımlarını artırması,
- Müziksel ifade terimleri konusunda müzik öğretmeni adaylarının bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını geliştirmesi,
- Müzik eğitim ana bilim dallarında eğitim gören müzik öğretmeni adaylarının, müzikal becerisi gelişmiş öğrenciler yetiştirmesi konusunda yardımcı olabilecek bir araştırma olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Sayılılar

Bu araştırmada,

- Literatür taraması ile elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı,
- Belirlenen yöntem ve uygulamaların problemin çözümüne uygun olduğu,
- Kullanılan veri toplama aracının bu araştırma için uygun ve yeterli olduğu,
- Çalışma grubunun sorulara samimi ve doğru cevaplar verdiği,
- Çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- Literatür taraması ile elde edilen kaynaklarla,
- Öğrencilere uygulanan, müziksel ifade terimlerini tanıyabilmeleri konusundaki başarı testi ile,
- Müzik öğretmeni adaylarına uygulanan başarı testi içerisinde kullanılan müziksel ifade terimleri ile,
- Geliştirilen başarı testini uygulayabilmek için ulaşılabilen, 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Ana bilim dallarında eğitim gören lisans öğrencileri ile,
- Araştırma için ayrılabilen zaman ve maddi kaynaklar ile sınırlı tutulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Eğitim, insanoğlunun çevresinde bulunan soyut ve somut tüm yaşam dinamiklerinin birçok şema ve konuda belirlenen içerik ve düzenlemeleri yapılarak, bireylere ve toplumlara şekil verme, onlara olumlu yönde rehberlik etme, değiştirme, olgunlaştırma ve geliştirmeyi amaçlayan asil ve olması gereken bir süreçtir (Uçan, 2018). Eğitimin en kapsamlı alanlarından birisi de müzik eğitimidir. İnsan, yapısı itibarıyla sosyal bir varlıktır. Akgün'e (2006,s.48) göre Okul ortamında öğrencilerin sosyalleştirilmesinde en büyük görev, öğrencilerin birlikte iş yapma duygusunu geliştiren, müzik eğitimine düşmektedir.

Eğitim sisteminde, sanat eğitiminin bir dalı olarak müzik eğitimi, güzel sanatlar eğitiminin en önemli dallarından birini oluşturmaktadır (Uçan, 1994).

Toplumların kültürel yapısının oluşum sürecinde başrollerden birine sahip olan öge müziktir ve bireylerin kaliteli bir müzik eğitimi sürecinden geçmeleri fazlasıyla değerlidir (Otacıoğlu,2005). Müzik; müziksel ifadeler, hız, nüans ve icra ile hayat bulur.

2.1. Müziksel İfade Terimleri

Müzik, belirli kavramlarla şekil bulmuş, düzen ve kurallar bütünüyle varlığını sürdüren bir sanat dalıdır. Müziğin temel öğeleri ise;

- Ritim
- Ezgi
- Armoni şeklinde oluşmaktadır.

Eski Yunanca dilinde "rhythmos" kökeninden gelen müzikte ritim kavramı, hareketliliğin ve karakterin belirleyicisidir. Müzikte ritim, belirli bir düzen içinde en az iki sesin sıralanmasıyla, kuvvetli ve zayıf vuruşları belirterek oluşmaktadır (Say,2010).

Bir müzik cümlesinde, kuvvetli zamanlarla zayıf zamanların düzenli aralıklarla yinelenmesi ve süre değerlerinin belirli bir düzen içinde birbirini izlemesine" ritim denir (Uluç, 2002, s.11).

Tek tek seslerin bir anlama ulaşabilecek bir şekilde birbiri ardına sıralanmasıyla oluşan ses çizgisine" ezgi denmektedir (Özgül, 2009, s.15).

Müziğin en temel ve kapsamlı ögesi olarak yer alan armoni ise, yine eski Yunan dilinde "harmonia" olarak bilinir. Uyum, ahenk ve seslerin kaynaşması anlamına gelmektedir. Müzikte uyum ve alt yapının temeli olan armoni, müzik formlarının en kapsamlı konusu olarak bulunan aynı zamanda tek başına bir matematik ve bilimdir (Say, 2010).

Bir müzik eserinin oluşumunda, bazı müziksel öğelere ihtiyaç duyulmaktadır. Ezginin, tonun ve tartımın bünyesinde hız, nüans ve ifade terimlerinin bulunması gerekmektedir (Uçan, 2018).

Müziğin temel öğelerinin yanı sıra aynı zamanda bir ifade dili mevcuttur. Müziğin dilini öğrenmek, tüm anlam ve bütünlüğün oluşmasına ve duygunun ifadesine katkıda bulunacaktır. Bu nedenle müzikte ifade son derece önemlidir (Say, 2001).

2.1.1. Hız Terimleri

Tempo, müzikal ifadede önemli bir yer tutmaktadır. İnsanlar hareketli ve sakin müziğe çeşitli tepkiler vermektedir. Mesela ninni ile uyuyan bir bebek, hareketli bir müzikte heyecanlanmakta ve

eğlenceli tepkiler vermektedir. Zafer coşkusunu anlatan bir eser çok ağır tempoda icra edilemeyeceği gibi, ölümü anlatan bir eser de çok hareketli bir şekilde icra edilemez. Tempo, köken olarak İtalyanca bir terimdir ve “zaman” anlamına gelmektedir. Müzikte ise bir eserin hızını belirtmek amacı taşımaktadır. Müzikteki notaların metronom vuruş sıklıklarını belirler ve genel olarak eserin sol üstünde gösterilmektedir (Feridunoğlu, 2004).

Hız terimleri, bir müzik eserinin çabukluk derecesini belirtmektedir. Hız terimleri, “değişen hızları gösteren” ve “değişmeyen hızları gösteren” olarak iki şekilde ifade edilmektedirler (Uluç, 2002).

Müzik eğitimi başlangıç metotlarında bulunan hız terimleri ve hız değişkenlerinin bazıları ve şu şekildedir;

- Largo : Geniş, çok ağır. 46 metronom ile gösterilmektedir.
- Lento : Yavaş ve soylu. Largo ile adagio arası. 50-52 metronom ile gösterilmektedir.
- Adagio : Ağır ve gösterişli, tutumlu bir anlatımdaki tempo. 56 metronom ile gösterilmektedir.
- Andante : Yürümek fiilinden gelir. Ağırca bir hareketle, ılımlı bir ağırlıkta, aheste. 66 metronom ile gösterilmektedir.
- Moderato : Orta hızda, ölçülü. 108-120 metronom ile gösterilmektedir.
- Allegro : Anlamı şen, neşelidir; ancak çabuk bir hızı tanımlar. 132 metronom ile gösterilmektedir
- Presto : Çok hızlı, çevik. 184-192 metronom ile gösterilmektedir.
- Accelerando : Çabuklaşarak, acele ederek.
- Ritardando : Yavaş yavaş ağırlaşarak.
- A tempo : Asıl tempoda, ilk hızda. Herhangi bir tempo değişiminden sonra kullanılır.
- Ad libitum : Tempo ve ifadenin yorumcunun isteğine bırakılması.
- Tempo primo : Yine eski, birinci tempoda (Aktüze, 2010).

2.1.2. Nüans Terimleri

Seslerin gürlük aşamalarını ifade etmek için kullanılan tüm bu kelimeler belirli kısaltmalarla yazılmaktadır (Özgül, 2009).

Nüans, “ayrıntı, ince fark” anlamına gelmektedir. Müzikaliteye katkıda bulunmak için kullanılan terimlerdir. Notaların en düşük ve en yüksek gürlükleri arasındaki tüm gürlükler için kullanılan İtalyanca terimler, kısaltmalarıyla verilerek gösterilmektedir (Say, 2010).

Müzikte nüans terimleri, anlatılmak istenen duygu ve düşüncüyü doğru şekilde ifade etme konusunda icracıya yardımcı olmaktadır. Denizi anlatan mavi renk ile gökyüzünü anlatan mavi renk nasıl farklılıklar gösteriyorsa müziksel anlatım içerisinde de bu tip farklılıkları hissettiren olgu nüanslardır. Her motifin ya da cümlenin farklı nüanslarda icrası başka hisler ve anlamlar taşımaktadır (Waterman, 1983).

Müzik eğitimi başlangıç metotlarında bulunan nüans terimlerinin bazıları ve şu şekildedir;

- Piano (*p*) : Hafif yumuşak sesle
- Pianissimo (*pp*) : Çok hafif.
- Mezzoforte (*mf*) : Yarı kuvvetli, ne yüksek ne de hafif sesle.
- Forte (*f*) : Kuvvetli, güçlü.
- Fortissimo (*ff*) : Çok güçlü, kararlı.
- Crescendo (*cresc.*) : Sesin gürlüğü giderek artması.
- Decrescendo (*decresc.*) : Sesin gürlüğü giderek azalması.
- Diminuendo (*dim.*) : Sesin giderek azaltılması, sönerek.
- Morendo : Sesi yavaşça öldürerek (Aktüze, 2010).

2.1.3. İcra Teknikleri

Hız terimlerinin bir eserin temposunu, nüans terimlerinin ise gürlüğü belirleyen kavramlar olduğunu bilmekteyiz. Müziksel ifade terimleri içerisinde icra tekniklerini ifade eden terimler de fazlaca önem

taşımaktadır. Teknik problemler, sürekli aynı egzersizi icra ederek değil, doğru ifade ve yöntemlerle çalışarak çözülebilir (Ertem ve Ferris, 1997).

Teknik, Yunanca “tekhne” kökeninden gelmektedir ve sanatta yol, yordam ve yöntem anlamına gelmektedir. Müzikte teknik, genelde “yöntem bilgisi” anlamına geldiği kadar “uygulama becerisi” anlamına da gelmektedir. Tekniği zayıf olan bir icracının yaratıcılık ve müzikalite anlamında iyi bir seviye yakalaması oldukça zordur (Say, 2002).

Müzik eğitimi başlangıç metotlarında bulunan, icra tekniklerini belirten müziksel ifade terimlerinin bazıları şu şekildedir;

- **Marcato** : Belirgin, vurgulamalı ve tane tane sesle.
- **Staccato** : Sesleri kesik, kesik duyurmak.
- **Rubato** : Tempo, ritim ve yorumda özgür ve esnek.
- **Non Legato** : Notaların bağımlı kaldırarak seslendirmek.
- **Legato** : Notaları bağımlı seslendirmek.
- **Portato** : Belirterek.
- **Ritenuato** : Tutarak (Aktüze, 2010).

2.1.4. Anlam İfade Terimleri

Yorum, çalgı eğitiminin en vazgeçilmez amaçlarından ve her icracı, temelini sağlam oluşturmak için müziğin anlamını ifade eden terimleri kavramalı ve bunu uygulamaya dökülmelidir. Bu şekilde icra ettikleri eserlere, kişisel yorum becerileri ile birlikte anlam kazandırabileceklerdir (Galamian, 2002).

Müziksel ifade terimleri, eserin duygusal yapısını icracıya sunmakla beraber, teknik olarak da icracıya yol gösteren, belirli işaret ve kısaltmalardır.

Tempo ve gürlüğün yanı sıra, eserde kullanılan ifade terimleri, müzikal becerinin ve anlatılmak istenen duygu, ve düşüncelerin dinleyiciye aktarımı konusunda icracıya yol göstermektedir.

Müzik eğitimi başlangıç metotlarında bulunan, müziğin anlam ifadesini belirten müziksel ifade terimlerinin bazıları şu şekildedir;

- **Maestoso** : Görkemli, muhteşem ve soylu.
- **Dolce** : Tatlı, yumuşak.
- **Espressivo** : Anlamlı, hisli, zengin anlatımla.
- **Fine** : Müziğin sona ermesi.
- **Subito** : Derhal, hemen.
- **Appassionata** : İhtiraslı, ateşli, tutkulu.
- **Cantabile** : Şarkı söyler gibi.
- **Scherzo** : Şakacı ve alaycı bir deyişle (Aktüze, 2010).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu ve veri toplama araçları açıklanmış, verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma, müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma konusundaki başarısını incelemek için yapılmıştır ve bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır.” (Karasar, 2015).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Ana bilim dallarında eğitim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırma için seçilen bu üniversitelerin müzik eğitimi ana bilim dalında eğitim gören lisans öğrencilerine uzman görüşleri ile geliştirilen bir başarı testi uygulanmıştır. Ulaşılabilen ve teste olumlu yanıt verip çalışmaya katılarak çalışma gurubunu oluşturan 776 müzik öğretmeni adayının üniversitelere göre, lisans düzeylerine göre, mezun oldukları lise türüne göre ve enstrüman gruplarına göre dağılımları tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 1. Üniversitelere Göre Dağılım

Üniversiteler	Frekans	Yüzde
Gazi Üniversitesi	196	25,3
Marmara Üniversitesi	76	9,8
Uludağ Üniversitesi	146	18,8
Balıkesir Üniversitesi	72	9,3
Sıtkı Koçman Üniversitesi	60	7,7
İnönü Üniversitesi	54	7
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	60	7,7
Binali Yıldırım Üniversitesi	112	14,4
Toplam	776	100

Katılımcıların eğitim gördükleri üniversitelere göre dağılımları incelendiğinde,

- 1) Ankara Gazi Üniversitesi %25
- 2) Bursa Uludağ Üniversitesi %18,8
- 3) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi %14,4
- 4) İstanbul Marmara Üniversitesi %9,8
- 5) Balıkesir Üniversitesi %9,3
- 6) Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi %7,7
- 7) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi %7,7
- 8) Malatya İnönü Üniversitesi %7 şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 2. Lisans Düzeylerine Göre Dağılım

Lisans Düzeyleri	Frekans	Yüzde
Lisans 1	178	22,9
Lisans 2	196	25,3
Lisans 3	186	24
Lisans 4	216	27,8
Toplam	776	100

Tablo 2' de görüldüğü üzere katılımcıların lisans düzeylerine göre dağılımları,

- 1) Lisans 4 %27,8
- 2) Lisans 2 %25,3
- 3) Lisans 3 %24
- 4) Lisans 1 %22,9 şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 3. Bireysel Çalgı Türlerine Göre Dağılım

Bireysel Çalgı Türleri	Frekans	Yüzde
Türk Müziği	308	39,7
Batı Müziği	668	60,3
Toplam	776	100

Tablo 3'ü incelediğimizde araştırmaya katılan müzik öğretmeni adayları bireysel çalgı türüne göre,

- 1) Batı Müziği %60,3
- 2) Türk Müziği %39,7 şeklinde dağılım göstermektedir.

Tablo 4. Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılım

Liseler	Frekans	Yüzde
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi (Müzik)	310	39,9
Konservatuar (Müzik)	68	8,8
Bando Astsubay Hazırlama Okulu	76	9,8
Anadolu-Fen Lisesi	218	28,1
Diğer	104	13,4
Toplam	776	100

Tablo 4' te ise katılımcıların mezun oldukları lise türlerine ilişkin veriler,

- 1) Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi (Müzik) % 39,9
- 2) Anadolu-Fen Lisesi %28,1
- 3) Diğer %13,4
- 4) Bando Astsubay Hazırlama Okulu %9,8
- 5) Konservatuar (Müzik) %8,8 şeklinde sıralanmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için gerekli olan bulgulara “veri” denmektedir. Araştırma planlanırken, verilerin ne olacağı ve nasıl elde edileceği kararlaştırılır (Karasar, 2015, s. 132).

Nicel bir çalışma olan bu araştırmada, müzik öğretmenleri adaylarına, müziksel ifade terimleri ile ilgili durumlarını tespit edebilmek için bir başarı testi geliştirilmiştir. Başarı testi iki bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini betimlemeye yönelik olgusal sorulara, ikinci bölümde ise katılımcıların müziksel ifade terimlerini tanıma durumlarını incelemek amacıyla, araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulan sorulara yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan bu ölçme aracı EK 1' de verilmiştir. Başarı testinde sorulan sorular, müzik eğitimi ana bilim dallarında kullanılan ortak müfredat kitaplarından olan “lavignac 1-A” ve “lavignac 2-A” solfej kitaplarının içeriğindeki müziksel ifade terimlerinden seçilmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda 47 müziksel ifade teriminden oluşan bir taslak başarı testi hazırlanmıştır. Hazırlanan başarı testi kapsam geçerliliği için 3 alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Alan uzmanlarının yaptığı incelemeler sonunda bazı müziksel ifade terimleri başarı testinden çıkarılarak yeniden düzenlenmiştir. İnceleme ve düzeltmelerden sonra başarı testinin içeriğinde hız, nüans, çalma teknikleri ve anlam ifade terimlerinin yer aldığı 25 müziksel ifade terimine yer verilmiştir. Uzman görüşleri sonucunda oluşturulan olan başarı testi, örneklem grubuna uygulanmış ve 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma sırasında toplanan verilerin hangi tekniklerle daha anlaşılır ve işlevsel bir duruma getirileceği belirtilerek, veri işlemede kullanılan teknikler ve bunların seçilme gerekçeleri açıklanır (Tanrıoğen, 2014).

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda son hali verilen başarı testi, gerekli yazılı izinlerin alınmasından sonra uygulanmıştır. Çalışma grubu olarak seçilmiş olan 8 üniversitede öğrenimine devam eden, 776 müzik öğretmeni adayına başarı testi uygulanmıştır.

Başarı testi aracılığıyla toplanan ham veriler, SPSS 21 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programına girilmiştir. Öncelikle verilere ait betimsel analizlerden aritmetik ortalama (\bar{X}), frekans (f) ve yüzde (%) ve değerleri hesaplanmış, ardından da araştırmanın alt problemlerine cevap bulmak için uygun istatistiksel analizler yapılmış ve tablolara yansıtılarak yorumlanmıştır.

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumu çerçevesinde oluşturulan alt problemlere ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi “Müzik öğretmeni adayları müziksel ifade terimlerini tanıma konusunda hangi seviyededir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu amaçla, müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıyabilme konusundaki başarı düzeylerini gösteren test sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Müziksel İfade Terimlerini Tanınma Konusundaki Genel Başarı Durumu

Müziksel İfade Terimleri	N	\bar{x}
Genel Başarı Ortalaması	776	72,4

Tablo 5 incelendiğinde başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının 100 puan üzerinden aldıkları notların aritmetik ortalaması 72,4 puan olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma konusunda genel durumlarının başarılı oldukları sonucuna varılabilir.

Tablo 6. Hız Terimleri Başarı Durumu

Hız Terimleri	Frekans	Yüzde
Adagio	596	76,8
Allegro	590	76
A Tempo	616	79,4
Lento	462	59,5
Moderato	534	68,8
Presto	560	72,2
Ritardando	632	81,4
Toplam Başarı Ortalaması		73,5

Tablo 6 incelendiğinde başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının hız terimlerine verdikleri doğru cevaplar görülmektedir. Buna göre, “adagio” terimine verilen doğru yanıt sayısı 596, başarı oranı %76,8, “allegro” terimine verilen doğru yanıt sayısı 590, başarı oranı %76, “a tempo” terimine verilen doğru yanıt sayısı 616, başarı oranı %79,4, “lento” terimine verilen doğru yanıt sayısı 462, başarı oranı %59,5, “moderato” terimine verilen doğru yanıt sayısı 534, başarı oranı %68,8, “presto” terimine verilen doğru yanıt sayısı 560, başarı oranı ise %72,2 ve son olarak “ritardando” terimine verilen doğru yanıt sayısı 632, başarı oranı ise %81,4 olarak belirlenmiştir. Hız terimleri içerisinde en yüksek doğru yanıt alan müziksel ifade terimi 632 doğru yanıt ve %81,4 başarı oranı ile “ritardando” terimi olmuştur. “Lento” terimi ise hız terimleri içerisinde 462 doğru yanıt ve %59,5 başarı oranı ile en düşük başarı elde edilen müziksel ifade terimi olarak dikkat çekmektedir. Tablo 6’ya göre müzik öğretmeni adaylarının hız terimlerini tanıma konusundaki genel başarı durumları ise %73,5 olarak belirlenmiştir.

Tablo 7. Nüans Terimleri Başarı Durumu

Nüans Terimleri	Frekans	Yüzde
Crescendo	620	79,9
Diminuendo	560	72,2
Forte	646	83,2
Fortissimo	654	84,3
Forzando	540	69,6
Mezzoforte	566	72,9
Piano	598	77,1
Toplam Başarı Ortalaması		77

Tablo 7 incelendiğinde başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının nüans terimlerine verdikleri doğru cevaplar görülmektedir. Buna göre, “crescendo” terimine verilen doğru yanıt sayısı 620, başarı oranı %79,9, “diminuendo” terimine verilen doğru yanıt sayısı 560, başarı oranı %72,2, “forte” terimine verilen doğru yanıt sayısı 646, başarı oranı %83,2, “fortissimo” terimine verilen doğru yanıt sayısı 654, başarı oranı %84,3, “forzando” terimine verilen doğru yanıt sayısı 540, başarı oranı %69,6, “mezzoforte” terimine verilen doğru yanıt sayısı 566, başarı oranı %72,9 ve son olarak “piano” terimine verilen doğru yanıt sayısı 598, başarı oranı %77,1 olarak belirlenmiştir. Tablo 7’ye göre 540 doğru yanıt ve %69,6 başarı oranı ile “forzando” terimi en düşük başarı elde edilen nüans terimi olurken, 654 doğru yanıt ve %84,3 başarı oranı ile “fortissimo” terimi en yüksek başarı elde edilen nüans terimi olarak dikkat çekmektedir. Müzik öğretmeni adaylarının nüans terimlerinde elde ettikleri genel başarı durumları ise %77 olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. İcra Teknikleri Başarı Durumu

İcra Teknikleri	Frekans	Yüzde
Legato	628	80,9
Marcato	424	54,6
Non Legato	608	78,4
Portato	550	70,9
Rubato	566	72,9
Staccato	610	78,6
Toplam Başarı Ortalaması		72,7

Tablo 8 incelendiğinde başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının icra tekniklerini belirten terimlerine verdikleri doğru cevaplar görülmektedir. Buna göre, “legato” terimine verilen doğru yanıt sayısı 628, başarı oranı %80,9, “marcato” terimine verilen doğru yanıt sayısı 424, başarı oranı %54,6, “non legato” terimine verilen doğru yanıt sayısı 608, başarı oranı %78,4, “portato” terimine verilen doğru yanıt sayısı 550, başarı oranı %70,9, “rubato” terimine verilen doğru yanıt sayısı 566, başarı oranı %72,9 ve son olarak “staccato” terimine verilen doğru yanıt sayısı 610, başarı oranı ise %78,6 olarak belirlenmiştir. İcra tekniklerini belirten müziksel ifade terimleri içerisinde 628 doğru yanıt ve %80,9 başarı oranı ile “legato” terimi en yüksek başarı elde edilen icra teknikleri terimi olurken,

“marcato” terimi ise 424 doğru yanıt ve %54,6 başarı oranı ile en düşük başarı elde edilen icra teknikleri terimi olarak dikkat çekmektedir. Tablo 8’e göre müzik öğretmeni adaylarının icra tekniklerini ifade eden müziksel ifade terimlerinde elde edilen genel başarı durumları ise %72,7 olarak belirlenmiştir.

Tablo 9. Anlam ve İfade Terimleri Başarı Durumu

Anlam ve İfade Terimleri	Frekans	Yüzde
Cantabile	458	59
Dolce	510	65,7
Fine	636	82
Scherzo	434	55,9
Subito	448	57,7
Toplam Başarı Ortalaması		64,1

Tablo 9 incelendiğinde başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının anlam ve ifade terimlerine verdikleri doğru cevaplar görülmektedir. Buna göre, “cantabile” terimine verilen doğru yanıt sayısı 458, başarı oranı %59, “dolce” terimine verilen doğru yanıt sayısı 510, başarı oranı %65,7, “fine” terimine verilen doğru yanıt sayısı 636, başarı oranı %82, “scherzo” terimine verilen doğru yanıt sayısı 434, başarı oranı %55,9 ve “subito” terimine verilen doğru yanıt sayısı 448, başarı oranı ise %57,7 olarak belirlenmiştir. 636 doğru yanıt ve %82 başarı oranı ile “fine” terimi en yüksek başarı elde edilen anlam ve ifade terimi olurken, 434 doğru yanıt ve %55,9 başarı oranı ile “scherzo” terimi en düşük başarı elde edilen anlam ve ifade terimi olarak dikkat çekmektedir. Tablo 9’ a göre müzik öğretmeni adaylarının anlam ve ifade terimlerindeki genel başarı durumları ise %64,1 olarak belirlenmiştir.

Tablo 6, 7, 8 ve 9’da verilen değerlere göre müzik öğretmeni adaylarının en yüksek başarı elde ettiği müziksel ifade terimleri sırasıyla, %77 başarı oranı ile nüans terimleri, %73,5 başarı oranıyla hız terimleri, %72,7 başarı oranı ile icra teknikleri ve %64,1 başarı oranı ile anlam ve ifade terimleri olarak belirlenmiştir.

4.2. İkinci Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “Enstrüman gruplarına göre sınıflandırılan müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma düzeyleri ne kadar farklılık gösterir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu amaçla, müzik öğretmeni adaylarının enstrüman gruplarına göre müziksel ifade terimlerini tanıma konusundaki başarı düzeylerini belirten test sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Enstrüman Gruplarına Göre Başarı Durumu

Enstrüman Gruplarına Göre Başarı Ortalaması	N	\bar{x}
Türk Müziği	308	62,8
Batı Müziği	468	78,7

Tablo 10 incelendiğinde başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının 308’i Türk müziği enstrümanı çalmakta ve Türk müziği enstrümanı çalan müzik öğretmeni adaylarının 100 puan üzerinden aldıkları notların aritmetik ortalamasının 62,8 puan olduğu görülmektedir. Başarı testine katılan müzik 776 müzik öğretmeni adayının 468’inin ise Batı müziği enstrümanı icra ettiği ve Batı müziği enstrümanı icra eden müzik öğretmeni adaylarının 100 puan üzerinden aldıkları notların aritmetik ortalamasının 78,7 puan olduğu görülmüştür. Bu kapsamda, Batı müziği enstrümanı icra eden müzik öğretmeni adaylarının, Türk müziği enstrümanı icra eden müzik öğretmeni adaylarından belirgin bir biçimde daha başarılı oldukları sonucuna varılabilir.

4.3. Üçüncü Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Lisans düzeylerine göre sınıflandırılan müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma düzeyleri ne kadar farklılık gösterir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu amaçla, müzik öğretmeni adaylarının lisans düzeylerine göre müziksel ifade terimlerini tanıma konusundaki başarı düzeylerini belirten test sonuçları Tablo 11’ de verilmiştir.

Tablo 11. Lisans Düzeylerine Göre Başarı Durumu

Lisans Düzeylerine Göre Başarı Ortalaması	N	\bar{x}
Lisans 1	178	64
Lisans 2	196	71
Lisans 3	186	75
Lisans 4	216	79

Tablo 11 incelendiğinde, müzik öğretmeni adaylarının lisans düzeylerine göre aritmetik puan ortalamaları görülmektedir. Başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının 178'i lisans 1, 196'sı lisans 2, 186'sı lisans 3, 216'sı ise lisans 4 düzeyinde eğitim görmektedir. Buna göre sırasıyla lisans 1 düzeyinde eğitim öğren müzik öğretmeni adaylarının 100 puan üzerinden aritmetik puan ortalamaları 64 puan, lisans 2 düzeyinde eğitim gören müzik öğretmeni adaylarının aritmetik puan ortalamaları 71 puan, lisans 3 düzeyinde eğitim gören müzik öğretmeni adaylarının aritmetik puan ortalamaları 75 puan ve lisans 4 düzeyinde eğitim gören müzik öğretmeni adaylarının aritmetik puan ortalamaları ise 79 puan olarak görülmektedir. Tablo 11'e göre müzik öğretmeni adaylarının, lisans düzeyinde ilerledikçe müziksel ifade terimlerini tanıma konusundaki başarı düzeylerinin de geliştiği sonucuna varılabilir.

4.4. Dördüncü Alt Problem ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi "Mezun oldukları lise türüne göre müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma düzeyleri ne kadar farklılık gösterir?" şeklinde oluşturulmuştur. Bu amaçla, öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre müziksel ifade terimlerini tanıma konusundaki başarı düzeylerini belirten test sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Başarı Durumu

Lise Türüne Göre Başarı Ortalaması	N	\bar{x}
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi (Müzik)	310	76,1
Konservatuar (Müzik)	68	75,8
Bando Astsubay Hazırlama Okulu	76	76,5
Anadolu-Fen Lisesi	218	69,4
Diğer	104	63,8

Tablo 12 incelendiğinde, müzik öğretmeni adaylarının mezun oldukları lise türüne göre aritmetik puan ortalamaları görülmektedir. Başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının 310'u Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, 68'i Konservatuar, 76'sı Bando Astsubay Hazırlama Okulu, 218'i Anadolu ve Fen Lisesi ve 104'ünün ise Diğer lise türlerinden mezun olduğu görülmektedir. Buna göre sırasıyla, müzik öğretmeni adaylarının 100 puan üzerinden aritmetik puan ortalamaları, Bando Astsubay Hazırlama Okulu mezunu müzik öğretmeni adayları için 76,5 puan, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi mezunu müzik öğretmeni adayları için 76,1 puan, Konservatuar mezunu müzik öğretmeni adayları için 75,8 puan, Anadolu ve Fen Lisesi mezunu müzik öğretmeni adayları için 69,4 puan ve Diğer lise türlerinden mezun olan müzik öğretmeni adayları için 63,8 puan olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, mezun oldukları lise türüne göre başarı düzeyleri incelendiğinde, müzik öğretmeni adaylarından müzik alt yapılı lise türlerinden mezun olanların, müzik alt yapısı olmayan lise türlerinden mezun olanlara göre, müziksel ifade terimlerini tanıma konusunda daha başarılı oldukları sonucuna varılabilir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma ile ilgili olarak elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar, değerlendirmeler ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler bulunmaktadır.

5.1. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda sonuçlar, alt problemlere uygun olarak sırasıyla açıklanmıştır.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıyabilme durumları incelenerek ulaşılan sonuç doğrultusunda, başarı testine katılan 776 müzik öğretmeni adayının 100 puan üzerinden aldıkları notların aritmetik ortalamaları 72,4 puan olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, müzik öğretmeni adaylarının genelini başarılı olduklarını söylemek mümkündür. Hız terimleri, nüans terimleri, icra teknikleri ve anlam ve ifade terimlerini içeren analizlerde ise müzik öğretmeni adayları, hız terimlerine %73,5 nüans terimlerine %77, icra tekniklerini ifade eden müziksel ifade terimlerine %72,7 ve son olarak anlam ve ifade terimlerine ise %64,1 oranında doğru yanıt vermişlerdir. Bu sonuçlara göre müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıyabilme durumlarının başarılı olduğu sonucuna varılmakla beraber, anlam ve ifade terimlerinde elde edilen başarı düzeyinin, diğer müziksel ifade terimlerinde elde edilen başarı düzeyine göre geride kaldığı ve geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemlerine ilişkin sonuçlarda, Türk müziği enstrümanı çalan müzik öğretmeni adaylarının, Batı müziği enstrümanı çalan müzik öğretmeni adaylarına göre daha başarısız

olduğu ve aradaki farkın belirgin bir biçimde açık olduğu görülmektedir. Batı müziği enstrümanı çalan müzik öğretmeni adaylarının başarı düzeylerinin 100 puan üzerinden aldıkları notların aritmetik ortalaması 78,7 puan iken, Türk müziği enstrümanı çalan müzik öğretmeni adaylarının 62,8 puanda kalması ve aradaki farkın belirgin olması dolayısıyla, bu konuda bir çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin sonuçlar incelendiğinde, müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma konusundaki başarılarının lisans düzeylerine göre düzeyli olarak gelişim gösterdiği görülmektedir. Başarı testine katılan müzik öğretmeni adaylarının 100 puan üzerinden aldıkları notların aritmetik ortalaması, lisans 1 düzeyinde 64 puan, lisans 2 düzeyinde 71 puan, lisans 3 düzeyinde 75 puan ve lisans 4 düzeyinde ise 79 puan olarak belirlenmiştir. Buna göre, müzik eğitimi ana bilim dallarında eğitim gören müzik öğretmeni adaylarının müziksel ifade terimlerini tanıma konusunda gelişiminin her yıl artarak devam ettiği sonucuna varılabilir.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin sonuçlar incelendiğinde, başarı testine katılan müzik öğretmeni adaylarının mezun oldukları lise türüne göre başarı düzeyleri görülmektedir. Mezun oldukları lise türüne göre değerlendirilen müzik öğretmeni adaylarının, 100 puan üzerinden aldıkları notların aritmetik ortalamasının, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi mezunları için 76,1 puan, Konservatuar mezunları için 75,8 puan, Bando Astsubay Hazırlama Okulu mezunları için 76,5 puan, Anadolu ve Fen liselerinden mezun olanlar için 69,4 puan ve Diğer lise türlerinden mezun olanlar için 63,8 puan olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre müzik öğretmeni adaylarının, müziksel ifade terimlerini tanıyabilme konusunda, müzik alt yapılı liselerden mezun olanların, müzik alt yapısı olmayan liselerden mezun olanlara göre daha başarılı olduğu görülmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda,

- Müzik öğretmeni adaylarına, müziksel ifade terimleri ile ilgili bilgiler kazandırılması gerektiği,
- Uygulamalı derslerde kullanılan etütler, metotlar ve eserlerde bulunan müziksel ifade terimleri üzerinde durularak pekiştirilmesi için ekstra çalışmalar yapılması,
- Müzik öğretiminde, müziksel ifade terimlerinin daha iyi öğretilmesi açısından, müziğin birçok teorik boyutunun ele alınabileceği temel bir ders eklenebileceği ve bu dersin diğer birçok ders ve konu için de temel oluşturacağından dolayı, müzik öğretmeni adaylarının gelişimi adına olumlu bir yaklaşım olabileceği,
- Müzik öğretiminde, müziksel ifade terimlerini içeren kaynak ve derslerin tekrar değerlendirilerek, içerik düzenlemesi yapılması,
- Müzik öğretimindeki derslerde, müziksel ifade terimlerini anlama ve uygulayabilme konusundaki ders sürelerinin artırılması,
- Müziksel ifade terimlerinin öğretim başarı düzeyinin artırmak için bu alanda uzmanlaşmış personelin derslere ve üniversite kadrolarına dahil edilmesi,
- Görsel ve işitsel olarak hazırlanan başarı ölçeklerinin belirli zamanlarda müzik öğretmenleri adaylarına uygulanması,
- Bireysel çalgı, piyano, koro, armoni, solfej, dikte, orkestra ve eşlik gibi uygulamalı müzik derslerinin hazırlık aşamalarında, sağlayacakları pratiklik sayesinde, öğrencilerin gelişimine ve derse olan ilgilerine olumlu yönde katkı sağlayacağından, müziksel ifade terimlerinin sıkça sorulması,
- Müzik eğitimi ana bilim dallarında, müziksel ifade terimleri ilgili sempozyum ve panel gibi etkinliklerin yapılması,
- Müzik öğretmeni adaylarının mesleki yeterlilikleri için, müziksel ifade terimlerini bilmelerinin yanı sıra öğretici olabilmeleri için, geliştirici rol edinmeleri hususunda yönlendirilmeleri gerektiği düşünülmekte ve önerilmektedir. Bu araştırmadan yola çıkarak yapılacak yeni çalışmalar için,
- Daha büyük örneklem gruplarıyla çalışmalar yapılması,
- Aktif görevde bulunan müzik öğretmenleri ile ilgili çalışmalar yapılması,
- Uzman görüşleri alınarak konuyla ilgili yaklaşımların değerlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgün, G. (2006). Müzik Öğretmenlerinin Lisans Eğitimlerinden ve Çalışma Ortamlarından Kaynaklanan Sorunları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 647-652.
- Aktüze, İ (2010). *Müziği anlamak*. Ansiklopedisi Müzik Sözlüğü. İstanbul: Pan Yayıncılık,
- Ertem, G. & Ferris, J. P. (1997). Template-directed synthesis using the heterogeneous templates produced by montmorillonite catalysis. A possible bridge between the prebiotic and RNA worlds. *Journal of the American Chemical Society*, 119(31), 7197-7201.
- Feridunoğlu, L. (2004). *Müziğe giden yol: genç müzisyenin el kitabı*. İstanbul: İnkılap.
- Galamian, I. (2002). *Teknik ve yorum*. (Çev: H. Alapınar). Orkestra Dergisi, 337.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (28. Baskı). Ankara: Nobel Akademik. s79.
- Otacıoğlu, S. (2005) *Müzik Öğretmenliği piyano eğitimi dersi için bir model önerisi*. Doktora tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı
- Özgül, İ. (2009). *Türkiye’de ilköğretim okulları müzik dersi öğretim programının çözümlenmesi*. ICANAS 38 International Congress of Asian and North African Studies- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (Ankara: 10–15 Eylül 2007). Bilkent Üniversitesi Kongre Merkezi. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 609–625.
- Say, A. (2001). *Müziğin Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2002). *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2010). *Müzik nedir, nasıl bir sanattır?* İstanbul: Evrensel.
- Tanrıoğlu, A. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı. s260.
- Uçan, A. (1994). Kuruluşunun Yetmişinci Yılında ve İkibinli Yılların Eşiğinde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü ve Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Eğitimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi–Türkiye’de Müzik Öğretmenliği Eğitiminin Yetmişinci Yılına Armağan (1924-1994)*, GEFAD Özel Sayı, Kış ’94, Yeni Dönem, (1), 1-12.
- Uçan, A. (2018). *Müzik eğitimi: temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye’deki durum* (4. Baskı). Ankara: Arkadaş.
- Uluç, M. Ö. (2002). *Müzik işaretleri ve terimleri sözlüğü*. (2. Basım). Ankara: Yurtrenkler.
- Waterman, F. (1983). *On piano teaching and performing. Faber Music In Association With Faber And Faber*. Printed in England. Paperback.